

Příčina - české slovo

České slovo „příčina“ s sebou nese – etymologicky – docela dobré, příhodné významy: o tom, co může být jako „příčina“ označeno, se tak říká, že se to „přičinilo“ o dosažení příslušného výsledku. Vůbec se tím ani nenaznačuje, že by výsledek už byl v příčině nějak obsažen, ale sama předpona „při-“ naznačuje, že taková příčina není jediná, že o příslušný výsledek se přičinilo příčin několik, případně mnoho. Takže samo slovo vůbec nemusíme opouštět, jen je třeba vyjasnit lépe a správněji jeho význam, a to znamená, že je použitelné i pro ten případ, kdy klasické pojetí kauzality pro jeho neudržitelnost opouštíme. Dalo by se proto nadále trvat na tom, že příčina není nikdy jedna jediná, nýbrž příčin nějakého následku je vždycky více (následek je prostě to, co následuje); a žádná příčina nemá jen jediný následek, ale více následků, někdy celou řadu, a to za spolu-přičinění řady dalších příčin, takže eo ipso platí, že v každém následku je více, než bylo v kterékoli příčině. A ovšem i obráceně platí, že žádný následek „nevyčerpává“ nějakou svou jednu příčinu zcela, tj. tak, že by ta příčina celá přešla v příslušný následek, takže i obráceně v každém následku je také méně než bylo v příčině. Nu, a právě proto nemá smysl dále hovořit o kauzalitě, ale je třeba (a také možno) přejít na onu doporučovanou „reaktibilitu“.

(Písek, 111018-4.)